

หนังสือเรียนสังคมศึกษา

ส 02046

จริยธรรม 1

พ 297.123
ม.ป.ป.ช.ส
ว 546 น
ค.3 (2542)

DCID LIBRARY

0000005527

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524
(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

กระทรวงศึกษาธิการ

หนังสือเรียนสังคมศึกษา (อิสลามศึกษา)

ส 02046

ศูนย์การนิเทศ
การนิเทศ

ตัวอย่างสื่อการเรียนการสอน
ศูนย์พัฒนาหนังสือ

จริยธรรม 1

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524
(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)
ของ
กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

วันที่ 1 เม.ย. 2545

เลขทะเบียน น 10151 น. 3

เลขเรียกหนังสือ น 297.123 ม: 4546

หนังสือเรียนสังคมศึกษา ส 02046

เรื่อง จริยธรรม 1

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

© กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ 2542

พิมพ์ครั้งที่ 1 จำนวน 2,000 เล่ม

ISBN 974-01-0051-2

องค์การค้ำของคุรุสภาจัดพิมพ์จำหน่าย

พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว

2249 ถนนลาดพร้าว แขวงวังทองหลาง เขตวังทองหลาง กทม. 10310

นายสุคนธ์ วิบูลย์ศิลป์ ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา 2542

เนื้อหาเรฟ ระเด่นอาหมัด.

จริยธรรม 1 ส 02046. กรุงเทพฯ : องค์การค้ำของคุรุสภา, 2542.

24 หน้า

1. ศาสนาอิสลาม. 2. จริยธรรม. I. ชื่อเรื่อง.

297.123

ISBN : 974-01-0051-2

**ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ
เรื่อง อนุญาตให้ใช้หนังสือในโรงเรียน**

กรมวิชาการและสำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตการศึกษา 2 ได้ร่วมกันจัดทำหนังสือเรียนสังคมศึกษา ส 02046 จริยธรรม 1 ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กระทรวงศึกษาธิการได้พิจารณาแล้ว อนุญาตให้ใช้หนังสือนี้ในโรงเรียนได้

ประกาศ ณ วันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2541

(นายบุญลือ ทองอยู่)

รองปลัดกระทรวง ปฏิบัติราชการแทน
ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

หนังสือเรียนสังคมศึกษา ส 02046 จริยธรรม 1 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เล่มนี้ กรมวิชาการและสำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตการศึกษา 2 ได้ร่วมกันจัดทำขึ้นเพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนอิสลามศึกษา เรื่อง จริยธรรม 1 ซึ่งเป็นรายวิชาที่เพิ่มเติมในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กลุ่มสังคมศึกษาตามหลักสูตรอิสลามศึกษา และกระทรวงศึกษาธิการได้มอบหมายให้คณะกรรมการดำเนินการตรวจ พิจารณาหนังสือเล่มนี้เสร็จเรียบร้อยแล้ว

หนังสือเรียนเล่มนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเห็นคุณค่าในคุณธรรมและนำไปใช้ในการปฏิบัติตนได้ถูกต้องตามคำสั่งสอนของศาสนาอิสลามในเรื่องความรับผิดชอบ ต่อหน้าที่ การตรงต่อเวลา ความอดทน การดักเตือนและช่วยเหลือผู้อื่น การประหยัด การมีวินัย การอ่อนน้อมถ่อมตน และความกตัญญูทดแทน

กรมวิชาการหวังว่าหนังสือเรียนเล่มนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี ขอขอบคุณผู้จัดทำ ผู้ตรวจ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการจัดทำทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้

(นายพยุงศักดิ์ จันทรสุรินทร์)

อธิบดีกรมวิชาการ

4 ธันวาคม 2541

	หน้า
บทที่ 1	
ความรับผิดชอบต่อหน้าที่	1
- การตรงต่อเวลา	2
- การมีวินัย	4
- กิจกรรมเสนอแนะ	5
- คำถามท้ายบท	5
บทที่ 2	
การประหยัด	6
- การประมาณตน	7
- การพึ่งตนเอง	9
- ความอดทน	10
- กิจกรรมเสนอแนะ	11
- คำถามท้ายบท	11
บทที่ 3	
ความซื่อสัตย์	12
- ความบริสุทธิ์ใจ	12
- การตักเตือน	13
- การลู่แกโทษ	14
- กิจกรรมเสนอแนะ	16
- คำถามท้ายบท	16
บทที่ 4	
การนอบน้อมถ่อมตน	17
- ความกตัญญูกตเวที	18
- การช่วยเหลือผู้อื่น	20
- กิจกรรมเสนอแนะ	21
- คำถามท้ายบท	21
บรรณานุกรม	22

บทที่ 1

ความรับผิดชอบต่อหน้าที่

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. อธิบายความหมายและสาระสำคัญของความรับผิดชอบ (อะมานะฮฺ) ได้
2. ตระหนักถึงคุณค่าของความรับผิดชอบ (อะมานะฮฺ) ได้
3. ปฏิบัติตนให้มีความรับผิดชอบ (อะมานะฮฺ) ได้

ความรับผิดชอบ (อะมานะฮฺ) หมายถึง ความไว้วางใจ ความซื่อสัตย์ การกระทำที่แสดงถึงความรับผิดชอบ มักจะถูกนำมาใช้กับการทำงาน และการกระทำ เช่น ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ การงาน รับผิดชอบต่อการกระทำที่เกิดขึ้น เป็นต้น

เมื่อเราได้รับความไว้วางใจให้รับผิดชอบทำงานใดจะต้องปฏิบัติหน้าที่นั้นด้วยความมุ่งมั่น ตั้งใจ เพื่อให้งานนั้นสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ในฐานะที่เป็นมุสลิม ที่ภักดีต่ออัลลอฮ์ และเป็นผู้ที่ได้รับความไว้วางใจจากพระองค์ ทรัพย์สินเงินทอง ลูกหลานและความไม่ปรอดปรานที่อัลลอฮ์ทรงมอบให้นั้น เป็นความรับผิดชอบ (อะมานะฮฺ) ที่เราจะต้องปกป้องรักษา และใช้ประโยชน์ไปในทางที่เหมาะสม ตามหนทางที่อัลลอฮ์ทรงกำหนดไว้

ความรับผิดชอบ(อะมานะฮฺ) ไม่ว่าจะเป็นความรับผิดชอบที่อัลลอฮ์ทรงมอบให้หรือที่มนุษย์มอบให้ในเรื่องใดก็ตาม ผู้รับมอบจะต้องไม่ละเลยหรือบิดพลิ้ว เพราะการกระทำดังกล่าวจะเกิดผลเสียหายกระทบในทุกๆ ส่วนที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าการกระทำใดระดับบุคคลหรือส่วนรวมย่อมเกิดผลในลักษณะเดียวกัน

ท่านนบีมุหัมมัด ศ็อล ะ ได้กล่าวไว้ว่า “มีชายคนหนึ่งมาถามท่านว่า วันกิยามะฮฺ จะมาถึงเมื่อใด” ท่านรสุลตอบว่า “เมื่อความรับผิดชอบ (อะมานะฮฺ) ถูกละเลย ฉะนั้นจงรอวันกิยามะฮฺเถิด” ชายผู้นั้นจึงถามอีกว่า “การละเลยต่อความรับผิดชอบเป็นอย่างไรหรือ” ท่านรสุลก็ตอบว่า “เมื่อหน้าที่การงานได้ถูกมอบหมายแก่ผู้ไร้ความสามารถ ฉะนั้นจงรอวันกิยามะฮฺเถิด”

(รายงานโดย บุคอรี)

อิสลามได้ตระหนักในเรื่องของความรับผิดชอบต่อนหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย หรือ การกระทำที่ได้กระทำไปแล้ว ทั้งในเรื่องส่วนตัวและส่วนรวม ดังปรากฏในอัล-กุรอาน ความว่า

“ดังนั้นผู้ใดกระทำความดีไว้ หนักเพียงเท่าผงธุลีแล้ว เขาก็จะได้มองเห็นมัน และผู้กระทำความชั่วไว้หนักเพียงเท่าผงธุลีเดียว เขาก็จะได้มองเห็นมัน”

(ซูเราะฮ์ อัลซัลซะละฮ์ อายะฮ์ที่ 7-8)

การกระทำที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของผู้ปฏิบัติงานในหน้าที่การงานต่างๆ พึงปฏิบัติอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ คือ การตรงต่อเวลา และการมีวินัย เพราะการปฏิบัติของบุคคลไม่ว่าจะเป็นในระดับใด ย่อมจะส่งผลดีทั้งส่วนบุคคลและส่วนรวม

การตรงต่อเวลา

การตรงต่อเวลา เป็นการประพฤติปฏิบัติของบุคคลที่กระทำต่องานที่ตนกระทำ ที่ตนรับผิดชอบและที่ได้รับมอบหมาย เพื่อให้หน้าที่การงานนั้นสำเร็จลุล่วงไปตามกำหนดเวลา หรือ เป็นการปฏิบัติตามพันธสัญญา นัดหมายที่ได้กระทำไว้กับคู่กรณีในเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามโอกาสต่างๆ โดยที่ผู้ปฏิบัติได้ตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบและรักษาคำมั่นสัญญาที่ทำได้

การรักษาเวลา การรักษาคำมั่นสัญญา เป็นคุณลักษณะที่น่ายกย่องประการหนึ่งที่พึงปฏิบัติทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

การตรงต่อเวลา มีหลายลักษณะ ดังนี้

1. การทำงาน เราต้องมาทำงานให้ทันเวลาที่กำหนด ทำงานให้เสร็จตามกำหนดไม่ผลัดวันประกันพรุ่ง เพราะในวันถัดไปอาจจะต้องมีงานอื่นที่ต้องทำอีก ดังสุภาษิตอาหรับกล่าวไว้ว่า “เวลาเปรียบเสมือนคมดาบ ถ้าหากท่านไม่ตัดมัน มันก็จะตัดท่าน”

2. การนัดหมาย การไม่ตรงต่อเวลา ผิดนัดหมายบ่อยๆ นั้น จะทำให้คนขาดความเชื่อถือ และทำให้คู่สัญญาเกิดความลังเลไม่เชื่อใจ ได้รับความเสียหาย หนทางที่ดีหากมีเหตุจำเป็นหรือขัดข้องประการใด ต้องรีบแจ้งให้ทราบก่อนถึงวันนัดหมายหรือเวลานัด

ท่านอับดุลลอฮ์ อิบน์ อุมัร ฮัมซะฮ์ กล่าวว่า “ฉันได้ชื่อของอย่างหนึ่งจากท่านนบีมุหัมมัด คือ ลข ก่อนที่ท่านจะได้รับการแต่งตั้งให้เป็นนบี และยังมีเงินค้างชำระอยู่ฉันจึงสัญญาว่าจะมาพบท่านยังสถานที่ที่นัดหมาย แล้วฉันลืมไปหลังจากสามวันแล้วจึงนึกขึ้นได้ ฉันก็มาหาท่าน ท่านยังรออยู่ที่สถานที่ที่นัดหมาย” แล้วท่านกล่าวว่า “โอ้เจ้าหนุ่ม แน่่อนเจ้าทำให้ฉันลำบาก ฉันอยู่ที่นี้ตั้งแต่สามวันแล้ว ฉันคอยเจ้าอยู่”

(รายงานโดย อุมตาวูด)

การรักษาเวลานัดหมายหรือการทำสัญญากับคู่กรณี เราต้องปฏิบัติตาม ถ้าหากไม่ปฏิบัติตามสัญญาแล้ว เราจะถูกจัดไว้ในกลุ่มคน “มุนาฟิก” หรือคนกลับกลอก, ไม่น่าเชื่อถือ หะดีษได้กล่าวถึงคนประเภทนี้ไว้ว่า

“เครื่องหมายที่บ่งบอกถึงลักษณะของคน มุนาฟิก นั้นมีอยู่ 3 ประการ ในเมื่อเขาได้พูดจาเขาจะพูดปด และในเมื่อเขาได้ทำสัญญาเขาจะไม่ปฏิบัติตาม และในเมื่อได้เป็นที่ฝากฝังของผู้อื่นเขาจะทำลายมันทันที”

(รายงานโดย บุคอรี)

3. การคืนทรัพย์สินชำระหนี้ เราต้องปฏิบัติตามเวลาที่ได้กำหนดไว้จะทำให้ผู้อื่นไว้วางใจ และเชื่อถือ ถ้าเรายืมของเขามาแล้วไม่ส่งคืน ตามกำหนดก็จะทำความเสียหาย กลายเป็นคนไม่รักษาสัญญา ไม่ตรงต่อเวลา

การตรงต่อเวลาและรักษาคำมั่นสัญญาที่ได้กระทำไว้ไม่ว่าในกรณีใด ตลอดจนการประกอบศาสนกิจประจำวัน และการประกอบกิจการงานอื่นๆ เราจะต้องยึดถือปฏิบัติด้วยความรับผิดชอบ เช่น การรักษาละหมาดให้ตรงต่อเวลา และให้เป็นไปตามบทบัญญัติที่ศาสนากำหนดไว้ ดังปรากฏในอัล-กุรอานความว่า

“นรานั้นเตรียมไว้สำหรับผู้ที่เผลอเผลอเลอะเลຍจากการละหมาดของเขา”

(สุเราะฮ์อัล-มาอูน อายะฮ์ที่ 4-5)

การปฏิบัติงานในการกิจที่ได้รับมอบหมาย นอกจากเราจะต้องมีความรับผิดชอบตรงต่อเวลารักษาคำมั่นสัญญาแล้ว การจะให้งานนั้นประสบผลสำเร็จมีความเจริญก้าวหน้า และมีประสิทธิภาพเป็นที่น่าเชื่อถือ ผู้ปฏิบัติจะต้องเป็นคนมีวินัย ทั้งในทางส่วนตัวและส่วนรวมอีกด้วย

การมีวินัย

วินัย คือ การอยู่ในระเบียบแบบแผนและข้อบังคับ กฎ ข้อปฏิบัติ การที่จะควบคุมคนให้อยู่ในระเบียบวินัยนั้นอาจจะทำได้ในหลายวิธีการ ขึ้นอยู่กับสังคม หน่วยงานต่างๆ จะเลือกใช้วิธีการใดที่เหมาะสมกับสภาพสถานะของสมาชิกในสังกัด และเมื่อนำวิธีการนั้นมาใช้แล้วจะเกิดผลดีมีประสิทธิภาพ โดยทั่วไปมี 2 วิธี คือ

1. การกำหนดกฎข้อบังคับ คำสั่ง และประสบการณ์ในการมีความรับผิดชอบเป็นเครื่องสนับสนุน

2. การสั่งสอน อบรม บ่มนิสัยและประสบการณ์ในการมีความรับผิดชอบเฉพาะบุคคล และเมื่อมีการวางกฎระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ให้สมาชิกในสังคมหรือหน่วยงานได้ถือเป็นแนวทางปฏิบัติแล้ว เพื่อมิให้มีการละเลย ผ่าฝืนกฎระเบียบข้อบังคับที่วางไว้ ผู้ควบคุมดูแลและผู้เกี่ยวข้องในการรักษาวินัยสามารถดำเนินการได้ดังนี้ คือ

- ระวัง เป็นการเอาใจใส่ไม่ละเลย ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ
- ดูแล เป็นการสอดส่องกำกับตรวจตรา ซึ่งเป็นการปฏิบัติของผู้ใหญ่ที่มีต่อผู้น้อยกว่า
- ป้องกัน เป็นการกระทำในลักษณะของการขจัดต้นเหตุของปัญหาที่ทำให้บุคคลกระทำผิดวินัย ผิดระเบียบ

- เยียวยา เป็นการแก้ไขส่งเสริมให้บุคคลมีวินัยที่ดี

การรักษาวินัย เกิดผลดีทั้งโดยส่วนรวมและส่วนตัว สำหรับวิธีการรักษาวินัยของตนเองมีวิธีการ ดังนี้

1. เรียนรู้ และพยายามทำความเข้าใจในกฎระเบียบ ข้อบังคับ ในสังคม โรงเรียนที่ตนสังกัดเป็นสมาชิกอยู่

2. สำนึกในหน้าที่ เมื่อเราเข้ามาอยู่ในสังคม โรงเรียนใด จะต้องทำตามแบบอย่างของสังคมนั้น หรือจะต้องรักษาวินัยของสังคมนั้น

3. ตระหนักในสำคัญของวินัยว่า วินัยจะช่วยสร้างชาติ ความเจริญให้แก่ตนเอง และส่งผลแห่งความดีงาม ความเจริญและความสำเร็จนั้นไปถึงส่วนรวมด้วย

4. ปฏิบัติตามข้อปฏิบัติ และไม่ฝ่าฝืนข้อห้ามข้อปฏิบัติทางวินัยที่กำหนดไว้

กิจกรรมเสนอแนะ

1. นักเรียนแบ่งกลุ่มอภิปรายถึงความสำคัญของความรับผิดชอบ โดยใช้เหตุผลประกอบในประเด็น

1.1 การตรงต่อเวลา

1.2 การมีวินัย

2. นักเรียนเลือกเรียงความตามหัวข้อที่กำหนดไว้ 1 เรื่อง

2.1 ความรับผิดชอบต่อตนเอง

2.2 ความรับผิดชอบต่อสังคม

3. นักเรียนแต่ละคนทำตารางปฏิบัติกิจกรรมของตนเอง ในแต่ละวัน บันทึกการทำงานพร้อมทั้งตรวจสอบเวลาการทำงานของตน เพื่อฝึกหัดให้เป็นคนตรงต่อเวลา

วัน เดือน ปี เวลา	กิจกรรมที่ปฏิบัติ	การตรงเวลา		เหตุผล
		ตรง	ไม่ตรง	

คำถามท้ายบท

1. อะมานะธุ คืออะไร
2. การตรงต่อเวลา มีลักษณะ อะไรบ้าง
3. การรักษาวินัยของตนเอง มีข้อควรปฏิบัติอย่างไร

บทที่ 2

การประหยัด

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. อธิบายความหมายและสาระสำคัญของการประหยัดได้
2. ตระหนักถึงคุณค่าของการประหยัดได้
3. ปฏิบัติตนให้การประหยัดได้

การประหยัด หมายถึง การยับยั้ง และระมัดระวังการใช้จ่ายแต่พอสมควรแก่ฐานะ คือ ไม่ฟุ่มเฟือยและไม่ตระหนี่

การประหยัดในทางเศรษฐศาสตร์ หมายถึง การรู้จักวิธีใช้จ่ายและเก็บรักษาทรัพย์สิน ดังนั้น การประหยัดจึงเป็นวิธีการดีที่สุดอย่างหนึ่ง จะช่วยจุนเจือในยามจำเป็น การประหยัดเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมการไปสู่ความสำเร็จ และความผาสุกในการดำรงชีวิต ซึ่งความหมายจะครอบคลุมถึงการประหยัดในทุกๆ ด้าน ของวิธีการดำเนินชีวิตประจำวัน

การฝึกฝนตนเองให้เป็นคนประหยัด เป็นคุณลักษณะที่ควรยกย่อง อิสลามส่งเสริมให้เรากระทำการต่างๆ อย่างพอเหมาะพอควร ไม่ฟุ่มเฟือย หรือตระหนี่จนเกินไป ดังปรากฏในอัล-กุรอาน ความว่า

“และสุเจ้าอย่าได้เอามือของสุเจ้าคล่องคอ (ตระหนี่) และสุเจ้าอย่าได้เปิดมือของสุเจ้าให้กว้าง (ฟุ่มเฟือย) สุเจ้าจะถูกตำหนิและเสียใจ”

(สุเราะฮ์อิสรอ์ อายะฮ์ที่ 29)

องค์ประกอบในการสร้างลักษณะนิสัยการประหยัด ได้แก่ การประมาณตน การพึงตนเอง และความอดทน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

การประมาณตน

การประมาณตน หมายถึง การสำนึกในฐานะของตน รู้จักเจียมตัว ไม่ทำอะไรเกินฐานะ การที่คนเรารู้จักประมาณตนเป็นคุณลักษณะที่ดีประการหนึ่ง ที่ทุกคนควรจะนำมาประพฤติปฏิบัติ ทั้งในส่วนตัวและผู้ใกล้ชิด การไม่ทำอะไรเกินฐานะ การรู้จักเจียมตัวนั้นจะครอบคลุมถึงการกระทำในชีวิตประจำวันหลายๆ ด้าน นับตั้งแต่ การรับประทานอาหาร การใช้จ่าย การแต่งกาย การพูดจา และการวางตัวในสังคม

ปัจจุบันลักษณะนิสัยการกิน การจับจ่ายการใช้สอยของคนเรา โดยทั่วไปจะพบว่ามีคนจำนวนไม่น้อยที่หลงเชื่อกับการโฆษณาเชิญชวนซื้อสินค้า จากสื่อมวลชนประเภทต่างๆ ทั้งจากหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ แผ่นป้าย และแผ่นปลิวของบริษัทผู้ผลิต ตลอดจนวิธีการขายในรูปแบบที่หลากหลายทั้งลด แจก แถม ทำให้ลักษณะนิสัยการกินจับจ่าย การใช้สอย ของคนเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยเกิดความรู้สึกว่า สินค้าบางประเภทที่ฟุ่มเฟือย ราคาแพง เป็นสิ่งจำเป็น ด้วยความคิด ความเชื่อดังกล่าว ทำให้เกิดการใช้จ่ายเกินรายได้ เกินตัว เกินฐานะ โดยไม่คำนึงถึงสภาพที่เป็นจริงของตน

อิสลามได้กำหนดและวางแนวทางการดำเนินชีวิต การประพฤติปฏิบัติในเรื่องดังกล่าวไว้อย่างชัดเจน กล่าวคือ ส่งเสริมให้มุสลิมรู้จักประมาณตน มีความพึงพอใจในสิ่งที่มีอยู่ สิ่งที่ได้รับ มีความมั่งคั่งในการครองชีพ และยึดถือทางสายกลางเป็นหลัก เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีงามแก่บุคคลทั่วไป ดังปรากฏในอัล-กุรอ่าน สุเราะฮ์ต่างๆ ความว่า

“และในทำนองเดียวกันเราได้ทำให้สุเจ้าเป็นประชาชาติสายกลาง เพื่อเจ้าทั้งหลายจะได้เป็นสักขีพยานเหนือมนุษยชาติ และรสูล ก็เป็นสักขีพยานเหนือสุเจ้า”

(สุเราะฮ์ อัล-บะกะเราะฮ์ อายะฮ์ที่ 143)

สำหรับแนวทางในการใช้จ่ายและการบริโภคอาหาร ศาสนาได้กำหนดไว้ให้เราได้ปฏิบัติดัง อัล-กุรอาน ความว่า

“และบรรดาผู้ซึ่งเมื่อใช้จ่ายพวกเขาก็ไม่สุรุ่ยสุร่าย และไม่ตระหนี่แต่พวกเขาดำรงทางสายกลาง”

(สุเราะฮ์ อัล-ฟุรกอน อายะฮ์ที่ 67)

“พวกเจ้าจงกินและจงดื่ม แต่พวกเจ้าอย่าสุรุ่ยสุร่าย แท้จริงอัลลอฮ์ไม่ทรงรักบรรดาผู้สุรุ่ย-สุร่าย”

(สุเราะฮ์ อัล-อะฮฺรอฟ อายะฮ์ที่ 31)

“โอ้บรรดารสูล พวกเจ้าจงบริโภคจากสิ่งที่ดี และจงประพฤติดังความดี แท้จริงข้ารอบรู้ในสิ่งที่พวกเจ้าประพฤติ”

(สุเราะฮ์อัล-มูมีนูน อายะฮ์ที่ 51)

ด้านการแต่งกาย และการใช้เครื่องใช้ เครื่องประดับ อิสลามไม่ส่งเสริมให้มุสลิมแต่งกายใช้เครื่องประดับที่แสดงถึงการโอ้อวดเกินความจำเป็น เกินฐานะ ในขณะที่เดียวกันก็ไม่ส่งเสริมให้แต่งกาย เป็นที่ดูถูกดูแคลนแก่ผู้อื่น และอิสลามสั่งห้ามผู้ชายใช้เครื่องประดับที่ทำด้วยทองคำและเงิน ดังอัล-หะดีษ ความว่า

“แท้จริง ท่านรَسُول ได้ห้ามพวกเราในการใช้ผ้าไหมและสิ่งที่ทำด้วยไหม และดื่มในภาชนะที่ทำด้วยทองคำและเงิน และท่านกล่าวอีกว่า “สิ่งเหล่านี้สำหรับพวกปฏิเสธในโลกนี้ และสำหรับพวกเราในวันปรโลก”

(รายงานโดย บุคอรี และมุสลิม)

ด้านบุคลิกภาพ การวางตัวและการพูดจา อิสลามส่งเสริมให้มุสลิมรู้จักวางตัวให้เหมาะสม รู้จักกาลเทศะ ถ่อมตนไม่พูดจาโอ้อวด ไม่หยิ่งยโส โอหัง ดัง อัล-กุรอาน ความว่า

“และเจ้าอย่าเมินหน้าแก่มวลมนุษย์และอย่าเดินบนพื้นด้วยความผยองเพราะแท้จริง อัลลอฮ์ไม่ทรงปราณีแก่ผู้ผยองและผู้ทรงทุกคน และเจ้าจงถือทางสายกลางเป็นเกณฑ์ในการเดินทางของเจ้า เจ้าลดเสียงของเจ้าให้เบา เพราะที่จริง เสียงที่น่ารำคาญที่สุดก็คือเสียงของลา”

(สุเราะฮ์ ลุคมาน อายะฮ์ที่ 18-19)

การพึ่งตนเอง

การพึ่งตนเองเป็นการประพฤติปฏิบัติที่น่ายกย่องและส่งเสริมเป็นอย่างยิ่ง เพราะการพึ่งตนเองนั้น เท่ากับเป็นการรักษาเกียรติ รักษาศักดิ์ศรีของตนไว้ อีกทั้งเป็นการกระทำที่ไม่ทำให้ตัวเองต้องเป็นภาระแก่ผู้อื่น ไม่ถูกตำหนิว่าเป็นผู้ไร้ความสามารถ ไม่รู้จักช่วยเหลือตัวเอง

ลักษณะนิสัยการพึ่งตนเอง จะมีความหมายครอบคลุมถึงการพึ่งตนเองในการกระทำและหน้าที่การงานทุกด้าน เพราะการกระทำดังกล่าวจะนำมาซึ่งการมีศักดิ์ศรี ความสามารถเฉพาะบุคคล การสร้างสมประสบการณ์ ตลอดจนความ پاکเพียรและอดทน

อิสลามให้ความสำคัญ และส่งเสริมให้มุสลิมได้ประพฤติปฏิบัติในเรื่องนี้ ดังปรากฏใน อัล-หะดีษต่างๆ ดังนี้

“จงแสวงหาสิ่งที่ต้องการด้วยการรักษาศักดิ์ศรี เพราะแท้จริงทุกอย่างจะดำเนินไปตามสภาวะการณ์ของมัน”

(รายงานโดย อับนุอัสสาร จาก अबดุลลอฮ์ อิบน์มุสรฺน)

“ไม่มีผู้ใดทานอาหารที่ดีไปกว่า การทานอาหารที่ได้มาด้วยน้ำพักน้ำแรงของตนเอง และแท้จริงนบีดาวูดก็ทานอาหารที่ได้มาด้วยน้ำพักน้ำแรงของท่านเอง”

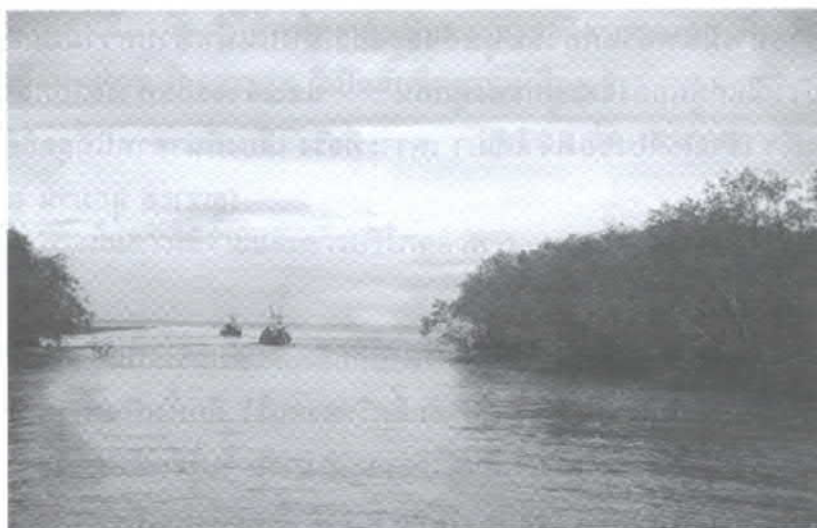
(รายงานโดย บุคอรี)

“อันที่จริงบุคคลใดในหมู่พวกท่านจับเชือกไว้เส้นหนึ่ง ภายหลังเขาเดินขึ้นภูเขาแล้วก็ได้พินมามัดหนึ่ง ซึ่งอัลลอฮ์ทรงให้เป็นการเพียงพอแก่การใช้จ่ายสำหรับเขา ย่อมดีกว่าที่เขาร้องขอจากมนุษย์ ไม่ว่าเขาจะให้หรือปฏิเสธก็ตาม”

(รายงานโดย บุคอรี และมุสลิม)

“หากท่านทั้งหลายรู้ถึงความต่ำต้อยของการขอ แน่نونจะไม่มีผู้ใดเดินไปสู่ผู้ใด เพื่อขอบางอย่างแน่นอน”

(รายงานโดย นะสาอี จากอาซิซอับนิอัมร)

ความอดทน

หมายถึง การอดกลั้น ความเข้มแข็ง การมีจิตใจหนักแน่นมั่นคง ในการเผชิญอุปสรรคและปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นด้วยอารมณ์ที่เยือกเย็น ไม่หวั่นไหว สงบเป็นปกติ ความอดทนนั้นมีหลายสถานะด้วยกัน คือ

1. อดทนต่อความทุกข์ยากและความเจ็บปวด เช่น ความยากจน การขาดอาหารการกิน และเครื่องใช้สอย ดังปรากฏในอัล-กุรอาน ความว่า

“และโดยแน่นอนยิ่ง เราจะทดสอบสุเจ้าด้วยสิ่งแห่งความหวาดกลัว ความหิวโหย และการขาดแคลนทรัพย์สิน ชีวิต และผลไม้อื่นๆ และจงแจ้งข่าวดีแก่ผู้อดทน ผู้ซึ่งเมื่อทุกข์ภัยอันใดประสบแก่พวกเขา กล่าวว่า แท้จริงเราเป็นของอัลลอฮ์และเราต้องกลับไปสู่พระองค์”

(สุเราะฮ์อัล-บะเกาะเราะฮ์ อายะฮ์ที่ 155-156)

2. อดทนในการประกอบกิจการงาน มุสลิมจะต้องไม่ย่อท้อต่อการทำงานและไม่ละทิ้งเสียกลางคัน ไม่ว่าจะยากลำบากเพียงใดก็ตาม เพราะอัลลอฮ์ทรงช่วยเหลือผู้มีความอดทนเสมอ ดังอัล-กุรอาน ความว่า

“ แท้จริงอัลลอฮ์นั้นทรงอยู่กับผู้ที่มีความอดทนเสมอ”

(สุเราะฮ์อัล-บะเกาะเราะฮ์ อายะฮ์ที่ 153)

3. อดทนในการรอรับความช่วยเหลือและการตอบแทนจากอัลลอฮ์ แม้ว่าบางสิ่งจะต้องรอนาน เราก็ต้องอดทนจนกว่าจะได้รับความช่วยเหลือ หรือได้รับสิ่งตอบแทนดังที่เราปรารถนา ทั้งนี้เพราะความช่วยเหลือหรือการตอบแทนทั้งหลายมาจากอัลลอฮ์เท่านั้น ดังอัล-กุรอาน ความว่า

“โอ้ผู้ศรัทธาเอ๋ย ท่านทั้งหลายจงขอความช่วยเหลือให้มีความอดทน ในกิจกรรมต่างๆ และการละหมาด แท้จริงอัลลอฮฺทรงให้ความช่วยเหลือบรรดาผู้ที่อดทน”

(สุเราะฮฺอัล-บะเกาะเราะฮฺ อายะฮฺที่ 153)

4. อดทนต่อการยั่วต่างๆ ที่มาจากมนุษย์หรือมารร้าย (ชัยฏอน) อันจะก่อให้เกิดความบาดหมางและความแตกแยกขึ้นในหมู่คณะ เพราะตามหลักการในศาสนาอิสลามนั้น อัลลอฮฺทรงสร้างมนุษย์ เพื่อให้รู้จักและเป็นพี่น้องกัน ดังอัล-กุรอาน ความว่า

“โอ้ผู้ศรัทธาเอ๋ย ท่านทั้งหลายจงมีความอดทน และจงมีความอดทนต่อกัน และจงสามัคคีกันไว้ และจงยำเกรงต่ออัลลอฮฺ เพื่อจะได้เป็นผู้มีชัย”

(สุเราะฮฺ อาลิ-อิมรอน อายะฮฺที่ 200)

ความอดทน เป็นคุณลักษณะที่น่ายกย่องประการหนึ่ง ที่มุสลิมทุกคนสามารถที่จะใช้ความพยายามฝึกฝนปฏิบัติตนเอง เพื่อให้เป็นผู้ที่มีจริยธรรมที่ดี เป็นผู้ที่ดีดำรงชีวิตด้วยความอดทน อดกลั้น หมั่นระลึกถึงอัลลอฮฺ และรู้จักให้อภัยต่อกัน กล่าวคือ ผู้ที่เป็นมุยมุอินนั้น เมื่อเขาประสบกับความทุกข์ เขาจะขอบคุณในสิ่งที่เขาได้รับ และเมื่อเขาประสบกับความทุกข์ยาก เขาก็จะมีความอดทนดังอัล-กุรอาน ความว่า

“ขอยืนยัน แท้จริงบุคคลที่มีความอดทน และให้อภัย (แก่ผู้อื่น) นั้น แน่หนอนที่สุดสิ่งนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการงานที่มั่นคง (ที่ควรประพาดอย่างยิ่ง)

(สุเราะฮฺ อัล-ฮุรอ อายะฮฺที่ 43)

กิจกรรมเสนอแนะ

1. ให้นักเรียนอภิปรายในประเด็น “การประหยัดในรูปแบบของอิสลาม”
2. ให้นักเรียนรวบรวมพฤติกรรมหรือเรื่องราวต่างๆ ที่แสดงถึงความอดทนของมนุษย์ แล้ว วิเคราะห์เปรียบเทียบกับหลักการของอิสลาม
3. ให้นักเรียนเขียนเรียงความในหัวข้อ “การพึ่งตนเองของฉัน”

คำถามท้ายบท

1. การประหยัด คืออะไร
2. องค์ประกอบในการสร้างลักษณะนิสัยการประหยัด มีอะไรบ้าง

บทที่ 3

ความซื่อสัตย์

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. อธิบายความหมายและสาระสำคัญของความซื่อสัตย์ได้
2. ตระหนักถึงคุณค่าของความซื่อสัตย์ได้
3. ปฏิบัติตนให้มีความซื่อสัตย์ได้

ความซื่อสัตย์สุจริต เป็นคุณลักษณะของบุคคลที่ไว้วางใจได้ พุดจริง ทำจริง มีความบริสุทธิ์ใจ การประพฤติปฏิบัติเป็นที่น่าเชื่อถือ ผู้ปฏิบัติจะต้องซื่อสัตย์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

ก่อนที่ท่านนับมุหัมมัด คือลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม จะได้รับการแต่งตั้งจากอัลลอฮ์ให้เป็น “รَسُول” ท่านได้รับความไว้วางใจจากสังคมชาวอาหรับกุร็อยชเป็นอย่างมาก จนถึงกับขนานนามว่า “อัล-อะมีน” แปลว่า ผู้ได้รับความไว้วางใจ

ความประพฤติของบุคคลที่แสดงออกถึงความซื่อสัตย์สุจริตนั้น ได้ครอบคลุมถึงการประพฤติปฏิบัติด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกันด้วย เช่น ความบริสุทธิ์ใจ การดักเตือนและการขอลุแกโทษซึ่งจะกล่าวในรายละเอียดต่อไป

ความบริสุทธิ์ใจ

ความบริสุทธิ์ใจ โดยทั่วไป หมายถึง การมีน้ำใสใจจริง มีใจใสสะอาด

ความบริสุทธิ์ใจ ในแง่ของอิสลามหมายถึง “อิกลาส” ที่มีความบริสุทธิ์ใจต่ออัลลอฮ์กล่าวคือ การที่คนเรากระทำการงานใดงานหนึ่งต้องมีความบริสุทธิ์ใจไม่โอ้อวด โดยงานที่ท่านั้นเขาจะถือเป็นหน้าที่ ซึ่งมีจุดประสงค์เพื่ออัลลอฮ์แสวงหาผลตอบแทน และความโปรดปรานจากอัลลอฮ์เพียงผู้เดียว

การปฏิบัติศาสนกิจ หรือการงานอื่นใด จะต้องมีความบริสุทธิ์ใจเป็นพื้นฐานสำคัญประการหนึ่งของการกระทำดังกล่าว ดังปรากฏหลักฐานสนับสนุนจากอัล-กุรอานและหะดีษ ความว่า

“และพวกเขามีได้ถูกบัญชาเพื่ออื่นใด นอกจากเพื่อให้ความเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ โดยเป็นผู้มีความบริสุทธิ์ใจ น้อมรับศาสนาของพระองค์พวกเขาทำละหมาดและบริจาคซะกาฮ์ นั่นคือศาสนาอันเที่ยงธรรม”

(สุเราะฮ์ อัล-บัยยีนะฮ์ อายะฮ์ที่ 5)

ความบริสุทธิ์เป็นหัวใจและวิญญาณของอิบาดะฮ์ อัลลอฮ์จะไม่ให้ใครละเลยงานใดๆ
เว้นแต่ด้วยความบริสุทธิ์ใจ ดังหะดีษ ความว่า

“ข้าไม่พึงปรารถนาต่อการตั้งภาคี ผู้ใดประกอบกิจการแก่คนใดคนหนึ่ง ข้าก็จะปล่อยให้
อยู่กับภาคีนั้นๆ”

ดังนั้น ความบริสุทธิ์ใจ หรืออิคลาส จึงเป็นคุณลักษณะที่นำยogyongด้านจิตวิญญาณที่จะ
ช่วยยกระดับจิตใจของมนุษย์ให้เป็นผู้ที่มีเกียรติสูงส่ง มีความเจริญทางจริยธรรม เป็นแบบอย่างที่ดี
แก่สังคม และทำให้เกิดความไว้วางใจ รักใคร่ สมานสามัคคีในหมู่คณะและสังคม ความเป็นผู้ที่มี
อารมณ์ไม่ต่ำ อี้อวด และความต้องการที่ผิดๆ ของมนุษย์นั้นอิสลามพยายามที่จะขจัดออกไปให้
หมดสิ้น ให้เหลือแต่ “ความบริสุทธิ์ใจ” เท่านั้น

ด้วยเหตุนี้อิสลามจึงให้ความสำคัญในเรื่องของความบริสุทธิ์ใจ โดยจัดรวมไว้กับการอิบาดะฮ์
(การกระทำที่เป็นการภักดีต่อพระองค์อัลลอฮ์)

การตักเตือน

การตักเตือน หมายถึง การสั่งสอนให้รู้จักสำนึกตัว

การตักเตือนใน ความหมายของศาสนา คือ การเชิญชวนให้กระทำความดี ละเว้นการ
ทำความชั่ว การใช้คำพูดเพื่อให้ทำในสิ่งที่ดี และห้ามในสิ่งที่ไม่ดี ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของศาสนา
และประโยคที่ว่า “ศาสนา คือ การตักเตือน” นั้น อิสลามต้องการให้มุสลิมมีการตักเตือนซึ่งกัน
และกัน เพื่อให้เกิดผลดีทั้งตนเองและสังคม ดังปรากฏหลักฐานในอัล-หะดีษ ความว่า

“ศาสนา คือ การกล่าวตักเตือน” พวกเราถามว่า “เพื่อใคร” ท่านตอบว่า “เพื่อ
อัลลอฮ์เพื่อคัมภีร์ของอัลลอฮ์ รสูลของอัลลอฮ์ ผู้นำมุสลิม และมุสลิมทั่วไป”

(รายงานโดย บุคอรียะและมุสลิม)

การดักเตือนเพื่ออัลลอฮ์ คือ การแนะนำมนุษย์ให้ศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ไม่ตั้งภาคีต่อพระองค์ทั้งในพระนาม และคุณลักษณะของพระองค์ ปฏิบัติตามคำสั่งสอน ละเว้นความชั่วที่พระองค์ได้ทรงห้ามไว้ ปฏิบัติตามบุคคลที่เคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ และชักชวนพวกที่หลงทางกลับมาสู่การศรัทธาต่ออัลลอฮ์ นี่คือการดักเตือนในแนวทางของอัลลอฮ์

การดักเตือนเพื่อคัมภีร์ของอัลลอฮ์ คือ การเชิญชวนบุคคลสู่การศรัทธาต่อคัมภีร์อัล-กุรอาน ซึ่งเป็นคำตรัสของอัลลอฮ์ที่บริสุทธิ์ และปราศจากข้อบกพร่องใดๆ มุสลิมทุกคนควรยึดถือ และปฏิบัติตาม ซึ่งจะได้รับความสำเร็จทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

การดักเตือนเพื่อรศูลของอัลลอฮ์ ก็คือการเชิญชวนสู่การยอมรับคำสั่งสอน และแนวทางของรศูลฯ ตลอดจนเผยแพร่ในหมู่มนุษย์

การดักเตือนเพื่อผู้นำมุสลิม คือ การกระตุ้นให้ผู้นำปฏิบัติตามบทบัญญัติของอัลลอฮ์ และดักเตือนผู้นำมิให้ฝ่าฝืนคำสั่งของพระองค์ เรียกร้องให้ประชาชนปฏิบัติตามที่ผู้นำสั่ง ตราบใดที่ผู้นำไม่สั่งให้ทรยศต่อพระองค์ หากผู้นำให้ทรยศจะต้องรีบแก้ไข โดยวิธีการที่ชาญฉลาด เพื่อไม่ให้เกิดความระส่ำระสาย ระหว่างผู้นำกับประชาชน

การดักเตือนเพื่อมุสลิมทั่วไป คือการชี้แนะมุสลิมเพื่อให้ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่เป็นประโยชน์ทั้งโลกนี้และโลกหน้า ป้องกันอันตรายมิให้เกิดขึ้นแก่มุสลิม ปกปิดความบกพร่องช่วยเหลือทั้งในยามทุกข์และสุข กำชับให้ทำดี ละเว้นความชั่วด้วยความบริสุทธิ์ใจ

เมื่ออิสลามสอนให้มีการทำสิ่งที่ดีงาม ดักเตือน การแนะนำ และห้ามมิให้กระทำในสิ่งเลวร้ายและฝ่าฝืน ซึ่งถือเป็นหน้าที่ของแต่ละบุคคลที่มีความสามารถที่จะต้องร่วมกันรับผิดชอบ ไม่ว่าจะเป็นผู้นำ ผู้ปกครอง ผู้ถูกปกครอง หรือบุคคลทั่วไปก็ตาม ผู้ที่ดักเตือนนั้นจะต้องใช้วิธีการที่ดีงาม ใช้คำพูดที่อ่อนโยน และมีมารยาทที่ดีงาม ทั้งนี้เพื่อจะทำให้บุคคลที่ถูกดักเตือนยอมรับและปฏิบัติตามในสิ่งที่ดักเตือน ดังปรากฏในอัล-กุรอาน ความว่า

“จงเรียกร้องไปสู่แนวทางแห่งพระองค์อภิบาลของเจ้าด้วยวิหยาปัญหา และคำดักเตือนที่ดี และจงตอบโต้พวกเขา โดยใช้หลักการที่ดีที่สุด แท้จริงองค์อภิบาลของเจ้าทรงรอบรู้เกี่ยวกับบุคคลที่หลงไปจากแนวทางของพระองค์และพระองค์ทรงรอบรู้อย่างยิ่งในมวลผู้ได้รับการชี้นำทั้งหลาย”

(สุเราะฮ์ อัล-นะหฺลุ อายะฮ์ที่ 125)

การลูแก่โทษ

การลูแก่โทษ คือบอกความผิดของตนเพื่อขอความกรุณา

การลูแก่โทษ หรือการขอภัยโทษในศาสนาอิสลาม เรียกว่า “อັต-เตาะบะฮ์” คือ การงดจากการทำบาป และการทรยศต่างๆ ตลอดจนมีความสำนึกตนต่อการกระทำบาปนั้นๆ ทั้งยังมีความตั้งใจ อย่างแน่วแน่ที่จะไม่กระทำความบาปอีกต่อไปในชีวิต

การขอลูแก่โทษนั้น เมื่อผู้กระทำความผิดได้รับทราบเงื่อนไขตามความที่ระบุไว้ข้างต้น แล้วอิสลามกำหนดให้รับทำการขอลูแก่โทษ เพราะเกรงว่าหากไม่รับปฏิบัติ ผู้กระทำความผิดอาจสิ้นชีวิตก่อนที่จะขอลูแก่โทษ ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่มีใครคาดคิด และผู้กระทำความผิดนั้นจะได้รับการลงโทษจากอัลลอฮ์ แต่เมื่อผู้กระทำความผิดได้ขอลูแก่โทษ และเลิกกระทำความชั่วนั้นโดยเด็ดขาด อัลลอฮ์จะทรงให้อภัยโทษแก่เขา ดังปรากฏในอัล-กุรอ่าน สุเราะฮ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

ความว่า

“โอ้ผู้ศรัทธาทั้งหลายพวกเจ้าจงขอลูโทษต่ออัลลอฮ์ด้วยความจริงใจเถิด เพื่อองค์อภิบาลของพวกเจ้าจะได้ยกโทษของพวกเจ้า และทรงให้พวกเจ้าได้เข้าสวรรค์ ซึ่งมีธารน้ำไหล ณ เบื้องล่างของมัน...”

(สุเราะฮ์ อัล-ตะหรีม อายะฮ์ที่ 8)

“...พวกเจ้า จงขอลูโทษต่ออัลลอฮ์โดยพร้อมเพรียงกัน โอ้บรรดาผู้ศรัทธา เพื่อสุเจ้าจะได้รับผลสำเร็จ”

(สุเราะฮ์ อัล-นุร อายะฮ์ที่ 31)

“โอ้มนุษย์ทั้งหลาย จงขอลูโทษต่ออัลลอฮ์เถิด เพราะว่าฉันเองก็ขอลูโทษวันละ 100 ครั้ง และกล่าวว่า ผู้ใดขอลูโทษก่อนตะวันตกขึ้นจากทิศตะวันตก (ก่อนวันกิยามะฮ์) อัลลอฮ์ก็จะอภัยโทษให้”

(รายงานโดย มุสลิม)

การขอลูแก่โทษเป็นความโปรดปรานของอัลลอฮ์ที่มีต่อบ่าวของพระองค์ เพื่อพวกเขาทั้งหลายจะได้กลับสู่สัจธรรม และปฏิบัติตามไปสู่นหนทางที่เที่ยงตรง อัลลอฮ์ได้เปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิด หันมาขอลูแก่โทษอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้เขามีกำลังใจในการเคารพภักดีต่อพระองค์ พร้อมกับมีแรงกระตุ้นให้เกิดความจริงใจ ความบริสุทธิ์ใจ และการประกอบความดีต่างๆ

จึงสมควรอย่างยิ่งสำหรับบ่าวทุกคนที่จะต้องทำการขอลูแก่โทษอย่างสม่ำเสมอ เพราะผู้ใดที่ขอลูแก่โทษ ความถ่อมตนและความปราณีก็จะเพิ่มขึ้น เมื่อการกระทำดังกล่าวเพิ่มขึ้น ความกลัวต่ออัลลอฮ์ ความระมัดระวังก็จะเกิดขึ้น การเคารพภักดี การยอมจำนน การศรัทธา ก็เพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัว ดังปรากฏในหะดีษ ความว่า

“แท้จริงอัลลอฮ์ทรงแบพระหัตถ์ของพระองค์ เพื่ออภัยโทษแก่ผู้ที่ทำความชั่วในเวลากลางวัน ถึงกลางคืน และผู้ที่ทำความชั่วในเวลากลางวันถึงกลางคืน จนกว่าดวงอาทิตย์จะขึ้นมาจากทิศตะวันตก (วันกิยามะฮ์)

(รายงานโดย มุสลิม)

กิจกรรมเสนอแนะ

1. ให้นักเรียนจับคู่และทำสัญญาเพื่อตักเตือนซึ่งกันและกัน โดยบันทึกพฤติกรรม คำแนะนำหรือข้อตักเตือน ข้อสัญญา

พฤติกรรม	คำแนะนำ, ข้อตักเตือน	ข้อสัญญา

2. ให้นักเรียนอภิปรายในประเด็น "การขอลู่แก่โทษมีผลต่อจิตใจอย่างไร"
3. ให้นักเรียนพูดแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ กับชีวิตมนุษย์ตามหลักการของอิสลาม

คำถามท้ายบท

1. จงบอกความหมายของการตักเตือนในแง่ศาสนา คืออะไร
2. จงบอกข้อความจาก อัล-กุรอ่าน ที่กล่าวถึงความบริสุทธิ์ใจ

บทที่ 4

การนอบน้อมต่อมตน

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. บอกความหมายและสาระสำคัญของการนอบน้อมต่อมตนได้
2. ตระหนักถึงคุณค่าของการนอบน้อมต่อมตนได้
3. ปฏิบัติให้มีการนอบน้อมต่อมตนได้

การนอบน้อมต่อมตน หมายถึง การประพฤติดนให้อยู่ระหว่างความต่ำต้อยกับความหยิ่งยโส อิสลามไม่ส่งเสริมให้มุสลิมมีความเป็นอยู่อย่างต่ำต้อยไร้ศักดิ์ศรี และในขณะเดียวกันก็ไม่อนุญาตให้มุสลิมอยู่ด้วยความหยิ่งยโส หยิ่งทะนง ถือตัวพุดคุยโอ้อวดผู้อื่น ดังปรากฏในอัล-กุรฺฮาน ความว่า

“ท่านอย่าเดินบนพื้นดินแห่งนี้อย่างอหังการ แท้จริงท่านไม่อาจกระเทียบหรือถล่มพื้นดินนี้ให้สลายได้ และก็ไม่อาจจะยัดกายให้สูงเทียมภูเขา ข้อห้ามดังกล่าวนี้ คือ ความชั่ว ความบัดสี เป็นสิ่งที่พระผู้อภิบาลของท่านทรงกริ้ว”

(สุเราะฮ์ อัล-อิสรอ์ อายะฮ์ที่ 37-38)

และหะดีษ ได้กล่าวเพิ่มเติม ความว่า

“แท้จริง อัลลอฮ์ ทรงประทานอะฮ์ (วะหฺยู) ยังฉันให้มีการถ่อมตนซึ่งกันและกันและกันไม่มีความหยิ่งยโสต่อกัน และไม่มีการละเมิดอธิปไตยของกันและกัน

(รายงานโดย มุสลิม)

การนอบน้อมถ่อมตนนั้น เป็นคุณลักษณะที่ควรยกย่องที่ทุกคนควรนำมายึดถือปฏิบัติให้เป็นกิจนิสัย เพราะการประพฤติปฏิบัติดังกล่าวจะทำให้เราเป็นที่ชื่นชอบแก่คนทั่วไป ทุกคนอยากคบหาสมาคมด้วย การนอบน้อมถ่อมตนจะมีความเกี่ยวข้องกับการประพฤติปฏิบัติด้านอื่นด้วย เช่น ความกตัญญูทวดเวที และการช่วยเหลือผู้อื่น เป็นต้น

ความกตัญญูทวดเวที

ความกตัญญูทวดเวที คือการรู้และสนองคุณ ซึ่งรวมถึง การสำนึกและตอบแทนบุญคุณต่อผู้มีพระคุณต่อเรา

ความกตัญญูทวดเวที เป็นคุณลักษณะของคนดี เป็นสิ่งที่ควรส่งเสริมอย่างยิ่ง คนที่มีความกตัญญูทวดเวทีย่อมได้รับการยกย่องสรรเสริญ เพราะเป็นผู้ที่รู้จักบุญคุณของผู้อื่น และตอบแทนบุญคุณท่าน บุคคลที่เราต้องแสดงความกตัญญูทวดเวทีนั้น อาจจะเป็นบิดามารดา ครู อาจารย์ ญาติ พี่น้อง ผู้อาวุโส หรือผู้ใหญ่ เพื่อน หรือบุคคลอื่นที่เราให้การนับถือ

การแสดงความกตัญญูทวดเวทีต่อผู้มีพระคุณนั้น มีวิธีปฏิบัติที่สามารถกระทำได้หลายวิธี เช่น

1. การให้ความช่วยเหลืออุปการะยามที่ท่านยังมีชีวิต
2. การปฏิบัติตามคำสั่งสอนที่ชอบธรรม
3. การเยี่ยมเยียน
4. การไม่ลบหลู่ดูหมิ่น
5. การขออภัยให้ท่านยามท่านมีชีวิตหรือสิ้นชีวิตไปแล้ว

การให้ความช่วยเหลืออุปการะต่อผู้มีพระคุณในยามที่ท่านยังมีชีวิตอยู่นั้น หมายถึงการที่เราเสียสละเวลา กำลังกาย สติปัญญา ทรัพย์สินสมบัติ และอื่นๆ ตามความจำเป็น เพื่อให้ท่านที่มีพระคุณเหล่านั้นรู้สึกภาคภูมิใจในตัวเอง การให้ความช่วยเหลืออุปการะเหล่านี้ เราควรทำด้วยความบริสุทธิ์ใจและไม่หวังผลตอบแทนใดๆ จากท่าน ทั้งนี้เพื่อแสดงให้เห็นถึงความกตัญญูทวดเวทีของเราที่มีต่อท่าน เราควรช่วยเหลือท่านโดยไม่ต้องให้ท่านขอร้อง เราควรถือเป็นหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบช่วยเหลือท่านให้สมกับที่ท่านเคยช่วยเหลือเลี้ยงดูเรามาตั้งแต่เยาว์วัย

ผู้มีพระคุณมักจะอบรมสั่งสอนให้เราเป็นคนดี มีความรู้ มีมารยาทที่งดงาม และสั่งสอนให้เราประพฤติปฏิบัติตามหลักศาสนา ตลอดจนให้การศึกษา เพื่อสามารถประกอบอาชีพที่สุจริต สามารถอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างมีความสุข สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นคำสั่งสอนที่ดีมีประโยชน์ทั้งสิ้น เราจึงควรปฏิบัติตามคำสั่งสอนของท่านอย่างสม่ำเสมอ

การเยื่อมเยียนเป็นมารยาทที่งดงามอีกประการหนึ่ง ที่เราต้องปฏิบัติ เราควรรหาโอกาสไปเยื่อมเยียนท่านเสมอ ไม่เฉพาะแต่เวลาที่มีความจำเป็นเท่านั้น การเยื่อมเยียนเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเรากับท่าน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความห่วงใยและความผูกพันต่อกัน แม้ว่าจะอยู่ใกล้หรือห่างไกลกันก็ตาม

การไม่ลบหลู่ดูหมิ่นผู้มีพระคุณต่อเรา ไม่ว่าจะเป็นอยู่ต่อหน้าหรือลับหลัง เป็นการกระทำที่ดีที่ควรส่งเสริมและปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ เราควรยกย่องสรรเสริญผู้มีพระคุณด้วยถ้อยคำและวาจาที่บริสุทธิ์ใจ ยกย่องความดีที่ท่านเคยกระทำ ชมเชยผลงานในอดีตของท่าน ห่มั่นหาโอกาสปฏิบัติตามคุณงามความดีที่ท่านเคยกระทำ

การขออู้อ้อให้ท่านขณะที่ยังมีชีวิตอยู่หรือสิ้นชีวิตไปแล้ว เพื่อให้อัลลอฮ์โปรดอภัยโทษในความผิดพลาดต่าง ๆ ของท่าน และเพิ่มพูนความดีแก่ท่านนั้นเป็นหน้าที่ของเรา เพื่อท่านจะได้ประสบความสำเร็จในวันอาคีเราะฮ์

การแสดงความรักกตัญญูต่อบุคคลที่มีพระคุณนั้น เป็นสิ่งที่ศาสนาอิสลามส่งเสริมให้มุสลิมทุกคนประพฤติปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกตัญญูต่อบิดามารดานั้น อิสลามให้ความสำคัญมาก เนื่องจากท่านทั้งสองเป็นผู้ให้กำเนิด และเลี้ยงดูเราจนเติบโตใหญ่ มีความสุข ได้รับการศึกษามีอาชีพ มีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีเกียรติ เราจึงต้องตอบแทนบุญคุณท่านทั้งสอง ด้วยการประพฤติตนเป็นคนดี เป็นบุตรที่ประเสริฐ ดังอัล-กุรอาน ความว่า

“และพระอภิบาลของเจ้าได้ทรงกำหนดว่า สูเจ้าจงอย่าเคารพสักการะสิ่งใด นอกจากพระองค์เท่านั้น และจงทำความดีต่อบิดามารดา ถ้ามีคนหนึ่งในทั้งสอง หรือทั้งสองคนก็ตามได้เข้าสู่วัยชราอยู่กับเจ้า เจ้าก็จงอย่ากล่าวแก่ท่านทั้งสองว่า “อูฟ” (คำอุทานแสดงถึงความไม่พอใจ) จงอย่าตะคอกท่านทั้งสอง และจงพูดกับท่านทั้งสองด้วยคำพูดที่ยกย่อง และจงนอบน้อมถ่อมตนต่อบิดามารดา ด้วยความเมตตาและจงกล่าวว่า “โอ้พระผู้อภิบาลของฉัน โปรดเมตตาท่านทั้งสอง ดังที่ท่านทั้งสองเลี้ยงดูข้ามาตั้งแต่เยาว์วัย

(สุเราะฮ์อัล-อิสรอ์ อายะฮ์ที่ 23-24)

การช่วยเหลือผู้อื่น

อิสลามได้กำชับให้เราช่วยเหลือกันในทางที่ดี และทางที่นำไปสู่การเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ ในขณะที่เดียวกันห้ามกระทำในสิ่งที่ไม่เป็นธรรม และข่มเหงผู้อื่น อิสลามสอนเราให้เป็นคนดี และปฏิบัติตามบทบัญญัติของศาสนา ดังอัล-กุรอ่าน ความว่า

“จงช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการประกอบความดีและความยำเกรง จงอย่าช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางที่ชั่วร้าย และเป็นศัตรูต่อกัน จงยำเกรงต่ออัลลอฮ์แน่นอนการลงโทษของอัลลอฮ์ ! นั้นรุนแรงยิ่ง”

(สุเราะฮ์ อัล-มาอิดะฮ์ อายะฮ์ที่ 2)

“อัลลอฮ์นั้นทรงช่วยบ่าวของพระองค์เสมอ ตราบใดที่บ่าวของพระองค์ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน”

(รายงานโดย มุสลิม)

การที่อัลลอฮ์ ทรงกำหนดให้มนุษย์มีความแตกต่างกันในเรื่องปัจจัยยังชีพ จึงทำให้ฐานะความเป็นอยู่ของบุคคลมีความแตกต่างกันไปด้วย ฉะนั้นการช่วยเหลือซึ่งกันและกันที่อิสลามได้ให้ถือเป็นปฏิบัตินั้น ไม่ได้จำกัดเฉพาะการช่วยเหลือกันในการประกอบคุณงามความดี และห้ามปรามการกระทำความชั่วเพียงเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการช่วยเหลือคำจูนพี่น้องมุสลิม ด้วยการเสียสละ ทรัพย์สิน เพื่อปลดปล่อยความต้องการที่จำเป็นในชีวิตอีกด้วย

บนพื้นฐานการประพฤติปฏิบัติดังกล่าวจะก่อให้เกิดความรู้สึกความเป็นพี่น้องกัน มีความเมตตาต่อกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลต่อกัน มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การช่วยเหลือกันนั้นมีคุณค่าและได้รับผลตอบแทนจากอัลลอฮ์อย่างมากมาย ดังปรากฏในหะดีษ ความว่า

“มุสลิมเป็นพี่น้องของมุสลิมจงอย่าข่มเหง อย่าปล่อยปะละเลยเขา ผู้ใดช่วยเหลือพี่น้องของเขา อัลลอฮ์ก็จะช่วยเหลือเขา ผู้ใดปลดเปลื้องความทุกข์ของมุสลิม อัลลอฮ์ก็จะปลดเปลื้องความทุกข์ของเขาในวันปรโลก ผู้ใดปกปิดมุสลิม อัลลอฮ์ก็จะปกปิดเขาในวันปรโลก”

(รายงานโดย อับดุลรอฮ์มานและฮาซิม)

กิจกรรมเสนอแนะ

- ให้นักเรียนจับฉลากเพื่อแสดงความคิดเห็นจากประเด็นต่อไปนี้

ความนอบน้อมช่วยสร้างเสริมบุคลิก

ความกตัญญูเป็นคุณสมบัติที่ดีของมนุษย์

การลบหลู่ผู้อื่นนำมาซึ่งการแตกแยก

การช่วยเหลือผู้อื่นเป็นคุณสมบัติของมุสลิม

- ให้นักเรียนเขียนบันทึกส่วนตัว โดยบันทึกพฤติกรรมที่นักเรียนช่วยเหลือผู้อื่น และตรวจสอบว่า นักเรียนช่วยเหลือเพื่อหวังผลหรือไม่อย่างไร

คำถามท้ายบท

- จงอธิบายความหมายของการนอบน้อมต่อมตน
- จงบอกวิธีการทำความดีต่อพ่อแม่

บรรณานุกรม

อับดุลการีม วันแอเลาะ จริยธรรมของอิสลาม กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์ ส. วงศ์เสงี่ยม
(ไม่ระบุปีที่จัดพิมพ์)

กรมวิชาการ หนังสือเรียนอิสลามศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์คุรุสภา
ลาดพร้าว 2531.

กรมวิชาการ หนังสือเรียนอิสลามศึกษา (ฉบับแปลเป็นภาษาไทย) วิชาจริยธรรม ชั้นต้นปีที่ 1
กรุงเทพฯ โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว 2539.

กรมวิชาการ หนังสือเรียนอิสลามศึกษา (ฉบับแปลเป็นภาษาไทย) วิชาจริยธรรม ชั้นต้นปีที่ 2
กรุงเทพฯ โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว 2539.

กรมวิชาการ หนังสือเรียนอิสลามศึกษา (ฉบับแปลเป็นภาษาไทย) วิชาจริยธรรม ชั้นต้นปีที่ 3
กรุงเทพฯ โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว 2539.

กรมวิชาการ หนังสือเรียนอิสลามศึกษา (ฉบับแปลเป็นภาษาไทย) วิชาจริยธรรม ชั้นกลางปีที่ 1
กรุงเทพฯ โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว 2531.

กรมวิชาการ หนังสือเรียนอิสลามศึกษา (ฉบับแปลเป็นภาษาไทย) วิชาจริยธรรม ชั้นกลางปีที่ 2
กรุงเทพฯ โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว 2531.

กรมวิชาการ หนังสือเรียนอิสลามศึกษา วิชาจริยธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กรุงเทพฯ
โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว 2537.

กรมวิชาการ หนังสือเรียนอิสลามศึกษา (ฉบับแปลเป็นภาษาไทย) วิชาจริยธรรม ชั้นกลางปีที่ 3
กรุงเทพฯ โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว 2531.

คณะกรรมการจัดทำหนังสือเรียนสังคมศึกษา (อิสลามศึกษา)
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524
(ฉบับปรับปรุง พ.ศ 2533)

1. นายบรรเทา ฤกษ์ดีกุล	2. นางสาวเอิบบุญ สุทธิประภา
3. นายวินัย รอดจ้าย	4. ดร.ชัยรัตน์ ศิริพัฒนะ
5. ผศ.พิเชฐรัฐ กาลามเกษตร	6. นายอภิรัฐ หมัตสะอิ
7. นายนิเวอาลี หะยีนีเลาะ	8. ดร.อิสมาแอ อาลี
9. ผศ.ดลมนรรัตน์ บากา	10. นายชาญชัย เบญจมันต์
11. นายมุกดา ลาเมาะ	12. นายฮานาฟียะห์ มุหัมมัด
13. นายมุหะมัดนอร์ หะยียูโซ๊ะ	14. นายอับดุลรอมัน อับดุลชอมัด
15. นายอับดุลเลาะห์ ลออแมน	16. นายอับดุลเลาะห์ หนุ่มสุข
17. นายธานีนทร์ สาলাম	18. นายฮาแซ สาแม
19. นายวรายุทธ์ มาหฺมุดเบ็ญ	20. นายอิบระเฮง มะเก๊ะ
21. นายวีระเชษฐ์ นิสสระ	22. นายอับดุลนาเซ วามู
23. นายอับดุลเลาะ นิและ	24. นายนิมะนาเซ สามะอาลี
25. นายอนุมัติ เจ๊ะมะ	26. นายวินัย วิเศษรัตน์
27. นายกามาสุติน หะยียามา	28. นายโตรอแม เจ๊ะแ
29. นายดอเลาะ สามะ	30. นายมะรีเป็ง เฮงปียา
31. นายนูรุดดีน สารีมิง	32. นายฮามัดกาแม แวมูซอ
33. นายอุสมาน มะลี	34. นายสตอปา ดอเลาะ
35. นายอุเซ็ง อาแว	36. นายเสริญ พิศาลวัชรินทร์
37. นายกิบหลี บุญเทียม	38. นายประกิต วุฒิรัตน์โกวิท
39. นายนิอาเรฟ ระเด่นอาหมัด	40. นายเอนก รัตน์ปิยะภากรณ์
41. นางสาวสุทิน ทองไสว	42. นางเรียมพร อธิปอนันต์
43. นางสาวรัตนา รอดโพธิ์ทอง	

คณะผู้จัดทำหนังสือเรียนสังคมศึกษา (อิสลามศึกษา)
ส 02046 จริยธรรม 1 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ที่ปรึกษา

1. นายบรรเทา ฤกษ์ดี
2. ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนา (นายวินัย รอดจ่าย)

ผู้เรียบเรียง

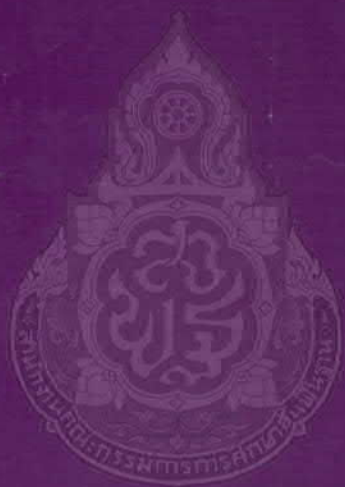
นายนิอาเรฟ

คณะกรรมการตรวจ

1. นายสาเหอะอับลลอฮ์ อัลยุฟรี	
2. นายประกิต วุฒิรัตน์โกวิท	
3. นายอิบระเฮง มะเก๊ะ	
4. นายอับลูนาเซ วามู	
5. นายฮาแซ ซานแม	
6. นายกามาสุติน หะยียามา	
7. นายชานูชี เบญจมันต์	
8. นายอุเซ็ง อาแว	
9. นายเอนก รัตน์ปิยะภากรณ์	
10. นางสาวสุทิน ทองใส	

บรรณาธิการ

นายเอนก รัตน์ปิยะภากรณ์

ISBN 974-01-0042-2 ***

9 789740 100423

ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์

พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว

นายวิชัย พยัคฆ์โส ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา

๔๑๐๐๐๖๗